Parlamentul European
2019-2024

Comisia pentru cultură și educație

2023/2004(INI)

18.7.2023

PROIECT DE RAPORT

referitor la aplicarea programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” 2021-2027 – implicarea și participarea cetățenilor
(2023/2004(INI))

Comisia pentru cultură și educație

Raportor: Łukasz Kohut

CUPRINS

Pagina

EXPUNERE DE MOTIVE - REZUMATUL FAPTELOR ȘI CONSTATĂRILOR.....3

PROPUNERE DE REZOLUȚIE A PARLAMENTULUI EUROPEAN.....13

EXPUNERE DE MOTIVE - REZUMATUL FAPTELOR ȘI CONSTATĂRILOR

O Uniune bazată pe democrație, egalitate, drepturi și valori

Mediul politic, economic și social complex și în schimbare rapidă al Uniunii Europene necesită răspunsuri politice ferme, orientate spre rezultate și bazate pe date concrete, care să se concentreze asupra cetățenilor și să aibă drept fundament democrația, egalitatea, drepturile și valorile.

În acest context complex, programul „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” (CEDV) a fost lansat în 2021 și a fost creat împreună cu programul „Justiție” 2021-2027 în cadrul Fondului pentru justiție, drepturi și valori, cu scopul de a promova drepturile și valorile consacrate în tratate.

Programul „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” (CEDV) 2021-2027 oferă finanțare pentru implicarea cetățenilor, promovând egalitatea pentru toți și punând în practică drepturile și valorile UE. Scopul său este de a proteja și promova drepturile și valorile consacrate în tratatele UE, în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „Carta”) și în convențiile internaționale privind drepturile omului aflate în vigoare. În acest sens, programul acordă sprijin organizațiilor societății civile (OSC) și altor părți interesate active la nivel local, regional, național și transnațional și încurajează participarea civică și democratică; contribuie la susținerea și dezvoltarea unor societăți deschise, democratice, egale și favorabile incluziunii, bazate pe drepturi și pe statul de drept. Acordă o atenție deosebită încurajării participării organizațiilor societății civile de la nivel național, regional și local.

Organizat în jurul a patru componente de activitate, programul urmărește:

1. protejarea și promovarea valorilor Uniunii (componenta „Valorile Uniunii”);
2. promovarea drepturilor, a nediscriminării și a egalității, inclusiv a egalității de gen, și promovarea integrării perspectivei de gen și a dimensiunii nediscriminării (componenta „Egalitate, drepturi și egalitate de gen”);
3. promovarea implicării și a participării cetățenilor la viața democratică a Uniunii și a schimburilor dintre populațiile diverselor state membre, precum și sensibilizarea cetățenilor cu privire la istoria lor europeană comună (componenta „Implicarea și participarea cetățenilor”);
4. prevenirea și combaterea violenței de gen și a violenței împotriva copiilor (componenta „Daphne”).

În baza acordului între comisii, Comisia CULT este singura responsabilă de componenta 3 - promovarea implicării și a participării cetățenilor la viața democratică a Uniunii și a schimburilor dintre populațiile diverselor state membre, precum și sensibilizarea cetățenilor cu privire la istoria lor europeană comună (componenta „Implicarea și participarea cetățenilor”). Prin urmare, prezentul raport de punere în aplicare se va axa în principal pe componenta 3 a programului CEDV.

CEDV – un nou program al UE

Programul CEDV este succesorul a două programe ale UE – „Drepturi, egalitate și cetățenie”

2014-2020 și programul „Europa pentru cetățeni” 2014-2020. Componenta 3 a CEDV reunește cele mai multe din elementele referitoare la cetățenie ale celor două programe precedente.

În 2020, Comisia Europeană a propus fuzionarea acestor două programe într-un singur program. Astfel, s-a recunoscut faptul că natura fragmentată și resursele limitate ale programelor anterioare i-au limitat capacitatea de a răspunde provocărilor noi și emergente. Acest lucru este vizibil mai ales atunci când apar mișcări care contestă ideea unor societăți deschise, inclusive, bazate pe coeziune și democratice, care, în general, garantează condițiile pentru participarea civică și exercitarea drepturilor. Programul însă ar permite construirea unui mod tolerant de a trăi împreună. S-au înregistrat progrese în creșterea gradului de conștientizare a cetățenilor cu privire la drepturile lor și la beneficiile cetățeniei UE, aceștia fiind încurajați să se implice mai mult în viața politică și în societate și să înțeleagă mai bine Uniunea, istoria, moștenirea culturală și diversitatea acesteia. Aceste drepturi se regăsesc în tratate: în special dispozițiile comune (articolul 2 privind valorile și articolul 3 privind obiectivele, articolul 6 - Carta drepturilor fundamentale și dispozițiile privind principiile democratice, articolele 10 și 11 privind participarea democratică și dialogul civil), precum și articolele de punere în aplicare ca parte a dispozițiilor privind nediscriminarea și cetățenia (articolele 10, 19 și 20-25) instituie cetățenia Uniunii la care au dreptul toate persoanele deținând cetățenia unui stat membru. Tratatele menționează deopotrivă principalele drepturi și îndatoriri ale cetățenilor Uniunii [articolul 20 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE)[1] și articolul 9 din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE)].

Prezentare generală a programului CEDV și a componentei 3 „Implicarea și participarea cetățenilor”

Prin noul program CEDV, obiectivul ambițios al Comisiei este acela de a promova și mai mult drepturile și valorile consacrate în tratate, în Carta drepturilor fundamentale a UE și în convențiile internaționale privind drepturile omului aflate în vigoare, în special prin sprijinirea organizațiilor societății civile (OSC) și a altor părți interesate active la nivel local, regional, național și transnațional și prin încurajarea participării civice și democratice, în vederea susținerii și dezvoltării în continuare a unor societăți deschise, bazate pe drepturi, democratice, egalitare și favorabile incluziunii care sunt întemeiate pe statul de drept[2].

Obiectivul specific primordial pentru componenta 3 – componenta „Implicarea și participarea cetățenilor” – este de a promova implicarea și participarea cetățenilor la viața Uniunii Europene. Acesta este împărțit în trei subobiective specifice pentru componenta 3, și anume[3]:

- să sprijine proiectele care rememorează momentele definitorii din istoria modernă a Europei, precum venirea la putere a regimurilor autoritare și totalitare, precum și proiectele care vizează sensibilizarea cetățenilor europeni cu privire la istoria, cultura, patrimoniul cultural și valorile lor comune, îmbunătățind astfel înțelegerea lor despre Uniune și importanța înțelegerii reciproce și a toleranței;

[1] Statele membre, „Versiunea consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene”, 7 iunie 2016.
[2] Regulamentul (UE) 2021/692 (Regulamentul CEDV), articolul 2 alineatul (1).
[3] Regulamentul (UE) 2021/692 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 aprilie 2021 de instituire a programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1381/2013 al Parlamentului European și al Consiliului și a Regulamentului (UE) nr. 390/2014 al Consiliului, art. 5.

- să promoveze participarea și contribuția cetățenilor și a asociațiilor reprezentative la viața democratică și civică a Uniunii, oferindu-le posibilitatea să își facă cunoscute viziunea și să facă schimb de opinii în mod public în toate domeniile de acțiune ale Uniunii;

- să promoveze schimburile între cetățenii din diferite țări, în special prin înfrățirea orașelor și rețelele de orașe, pentru a le oferi o experiență concretă despre bogăția și diversitatea patrimoniului comun al Uniunii.

Obiectivele componentei 3 (și ale programului CEDV) sunt realizate prin granturi pentru acțiuni dedicate proiectelor, granturi de funcționare acordate societății civile (finanțate în cadrul componentei „Valorile Uniunii”) și activități de achiziții publice și de comunicare ale Comisiei Europene (această gamă de activități se aplică tuturor componentelor). Activitățile finanțate de Comisie includ puncte de contact naționale în statele membre. Punctele de contact naționale sunt considerate o inovație în cadrul programului CEDV, deoarece ele au existat în programul „Europa pentru cetățeni”, dar nu și în programul „Drepturi, egalitate și cetățenie”.

O inovație în programul CEDV 2021-2027 este crearea Grupului de dialog civil pentru aprofundarea relațiilor cu părțile interesate. În mai 2021 a avut loc o săptămână a dialogului în cadrul CEDV pentru lansarea programului.

Deocamdată, programul CEDV finanțează doar proiecte în statele membre ale UE. Șase țări în curs de aderare, candidate și potențial candidate și-au exprimat interesul de a adera la program, dar acest lucru nu a fost încă oficializat. Aceste țări sunt Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Muntenegru, Serbia și Ucraina.

Aspectele de politică ale punerii în aplicare țin de responsabilitatea Direcției Generale Justiție și Consumatori (DG JUST) a Comisiei Europene. Cererea de propuneri și procesul de finanțare sunt gestionate de EACEA, Agenția Executivă Europeană pentru Educație și Cultură.

Bugetul total pentru programul CEDV 2021-2027 este de **641,71 milioane EUR în prețuri curente, la care se adaugă o „finanțare suplimentară” provenind din amenzi colectate de Comisia Europeană în valoare de 800 de milioane EUR**, adică mai mult decât bugetul în sine, deși suma este la prețurile din 2018. Din această sumă, aproximativ 357 de milioane EUR **sunt disponibile pentru componenta 3**. Cel puțin 65 % din finanțare urmează să fie alocată participării democratice și 15 % activităților de dedicate memoriei[4].

CEDV se implementează prin programe de lucru de doi ani. Aceasta este o noutate față de programele anterioare, care au funcționat pe bază de programe anuale. Obiectivul este de a oferi părților interesate o mai bună vizibilitate a priorităților viitoare și a cererilor de propuneri, facilitând astfel planificarea lor. Bugetele pentru primii patru ani ai ciclului actual sunt prezentate în tabelul 17. Bugetul scăzut pentru 2021 în comparație cu alți ani se datorează faptului că „suplimentarea” din amenzi a fost adăugată la program abia începând cu 2022.Programele de lucru stabilesc, de asemenea, prioritățile anuale și descriu conținutul cererilor de propuneri viitoare. De la an la an, accentul este pus în mod evident pe alte

[4] Este permisă o abatere de 10 puncte procentuale de la aceste procente.

aspecte, pentru a răspunde mai bine nevoilor de pe teren, asigurând în același timp continuitatea priorităților de politică, de exemplu, în perioada 2021-2022[5], programul s-a concentrat pe impactul pandemiei de COVID-19 și pe proiectele axate pe alegerile europene din 2024. În perioada 2021-2022, rețelele de orașe au fost încurajate să propună modalități de creștere a prezenței la vot la următoarele alegeri europene și să promoveze candidaturi mai favorabile incluziunii. În perioada 2023-2024[6], se menționează moștenirea colonialismului și a migrației transnaționale, o viziune echilibrată din punctul de vedere al genului asupra istoriei și Recomandarea Comisiei privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului care se implică în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive[7] care nu au fost incluse în programul de lucru anterior.

Programul de lucru pentru perioada 2023-2024 cuprinde prima cerere de propuneri privind angajamentul civic al copiilor, cu un apel de a „încuraja implicarea și participarea copiilor la viața politică și democratică”. Clima și mediul, precum și aspectele legate de energie vor fi luate în considerare în propunerile privind înfrățirea orașelor și rețelele de orașe. Programul de lucru pentru perioada 2023-2024 evidențiază, de asemenea, în cadrul acestei componente, premiul „Capitalele europene ale incluziunii și diversității”, care recunoaște activitatea desfășurată de orașele, localitățile sau regiunile din Europa pentru a promova incluziunea și a crea societăți fără discriminare.

Întrucât sunt întârzieri în adoptarea CFM 2021-20217, serviciile DG JUST au anticipat și au făcut toate pregătirile pentru lansarea programului în paralel (același lucru s-a întâmplat cu multe alte programe comunitare – de exemplu, Erasmus +; Corpul european de solidaritate), astfel încât primele cereri de propuneri au fost lansate deja în aprilie 2021. Doar câteva proiecte sunt finalizate, din cauza duratei de viață a proiectelor – majoritatea durează 2 ani, iar unele sunt chiar mai lungi. Pe lângă faptul că o cerere de propuneri în sine necesită timp (durează câtva luni depunerea cererii de propuneri, apoi evaluarea, și ulterior pregătirea acordurilor de grant). De aceea, trebuie să recunoaștem că programul se află în primele etape de punere în aplicare, ceea ce poate explica parțial faptul că în componenta 3 a existat doar un număr mic de proiecte finalizate. Totuși, numărul exact de proiecte finalizate nu este accesibil în prezent. În plus, Comisia Europeană a subliniat că nu există suficiente rapoarte finale din partea beneficiarilor pentru a evalua cu precizie rezultatele, în special la nivelul unei anumite componente.

Punctele de contact ale programului din statele membre sunt disponibile pentru a disemina informații despre program și a ajuta la anchete. Ele sunt responsabile de furnizarea de orientări imparțiale, informații practice și asistență solicitanților, părților interesate și beneficiarilor, inclusiv în ceea ce privește procedura de depunere a cererilor, diseminarea de informații ușor de utilizat și rezultatele programului, precum și anchete pentru parteneri,

---

[5] C(2021)2583 final, „DECIZIA DE PUNERE ÎN APLICARE A COMISIEI din 19.4.2021 privind finanțarea programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” și adoptarea programului de lucru multianual pentru perioada 2021-2022”, 2021.

[6] C(2022)8588 final, „DECIZIA DE PUNERE ÎN APLICARE A COMISIEI din 1.12.2022 privind finanțarea programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” și adoptarea programului de lucru multianual pentru perioada 2023-2024”, 2022.

[7] Recomandarea Comisiei, „Recomandarea (UE) 2022/758 a Comisiei din 27 aprilie 2022 privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului implicați în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive („acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice”), JO L, vol. 138, 27 aprilie 2022.

formare și formalități. Cu toate acestea, statele membre nu au nicio obligație de a înființa un punct de contact și doar 17 au făcut acest lucru până în mai 2022. Statele membre care nu dispuneau de un punct de contact la acea dată erau Belgia, Bulgaria, Grecia, Danemarca, Ungaria, Irlanda, Italia, Malta, Polonia și Slovacia. Însă, conform datelor furnizate de EACEA, existau 18 puncte de contact în februarie 2023[8].

Cât despre monitorizarea programului, există indicatori de monitorizare comuni pentru toate componentele, aceștia fiind stabiliți în Regulamentul privind programul[9]. Mai există un indicator-cheie de performanță pentru DG JUST stabilit de Eurobarometru, referitor la obiectivele componentei 3, și anume percepția cetățenilor asupra participării democratice, „vocea mea contează”. Scopul este de a crește procentul de 48 % din 2019[10].

În ceea ce privește datele cantitative privind implementarea, datele din 2021 oferă o serie de informații suplimentare despre situația actuală a programului CEDV.

Între 2021 și 2022, au existat 26 de cereri de propuneri. Din cele 2 675 de propuneri primite, 814 (30 %) au fost pentru componenta 3 – Implicarea și participarea cetățenilor, dintre care 451 au avut succes, ceea ce înseamnă o rată de succes de 55 %.

Relevanța programului și reflectarea priorităților UE

Raportorul consideră că este important să se evalueze critic relevanța componentei 3 a CEDV. Concluzia generală despre relevanță este că obiectivele programului sunt bine concepute pentru a răspunde nevoilor naționale și sunt bine aliniate la prioritățile Comisiei Europene, inclusiv politicile privind integrarea, implicarea civilă și participarea.

Transformarea digitală

Transformarea digitală este extrem de importantă în programul CEDV, în special pentru componenta 3. Chiar dacă nu se menționează acest lucru în mod specific în programul de lucru pentru perioada 2023-2024[11], programul sprijină și se angajează în diferite politici și strategii axate pe transformarea digitală.

În cadrul componentei CEDV – Implicarea și participarea cetățenilor – în programul de lucru pentru perioada 2021-2022, una dintre priorități este finanțarea unor „abordări și instrumente democratice inovatoare pentru a-i ajuta pe cetățeni să își facă auzită vocea și să facă schimb de opinii în mod public cu privire la toate domeniile de acțiune ale UE, în special la instrumentele digitale („e-democrație”)”[12].

În plus, Grupul de lucru CEDV se angajează să sprijine prioritățile specificate în Raportul

[8] EACEA, „Programul CEDV 2021-2027 – Puncte de contact”, 15 februarie 2023.
[9] Regulamentul (UE) 2021/692 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 aprilie 2021 de instituire a programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1381/2013 al Parlamentului European și al Consiliului și a Regulamentului (UE) nr. 390/2014 al Consiliului, Anexa II.
[10] DG JUST, „Raportul anual de activitate pe 2021 – Justiție și consumatori”, 2022.
[11] C(2022)8588 final, „Programul de lucru multianual al CEDV 2023-2024”.
[12] AGENȚIA EXECUTIVĂ EUROPEANĂ PENTRU EDUCAȚIE ȘI CULTURĂ (EACEA), „Programul Cetățeni, egalitate, drepturi și valori (CEDV) Cerere de propuneri. Implicarea și participarea cetățenilor (CERV-2022-CITIZENS-CIV)”, 2021, p. 7.

privind cetățenia UE din 2020[13] și în viitorul Raport privind cetățenia UE în 2023[14]. Aceste rapoarte pun accentul pe transformarea digitală, care întărește participarea cetățenilor la procesul democratic, acesta fiind unul din elementele-cheie ale raportului.

Tranziția verde

Mediul și lupta împotriva schimbărilor climatice reprezintă o prioritate politică la care contribuie și programul CEDV, indicând faptul că programul este relevant și pentru acest domeniu de politică, pe lângă tranziția digitală. De fapt, tranziția verde și cea digitală devin din ce în ce mai strâns legate.

În general, din analiza timpurie a implementării programului, se poate afirma că componenta 3 este relevantă pentru provocarea reprezentată de tranziția verde, prin asigurarea participării și a implicării cetățenilor în acest domeniu. Această componentă subliniază importanța unor abordări ascendente în elaborarea politicilor, deoarece urmărește să implice organizațiile locale în acest proces și caută să ofere municipalităților posibilitatea de a implica cetățenii și comunitățile în discuții și acțiuni privind clima și mediul, inclusiv abordând aspecte legate de energie, solidaritate socială și migrație.

În cererea de propuneri pentru a încuraja implicarea și participarea cetățenilor, se afirmă că această prioritate ar trebui să stimuleze implicarea cetățenilor și a comunităților în discuțiile și acțiunile legate de climă și mediu. În 2023 și 2024, se va pune un accent deosebit pe reunirea cetățenilor pentru a discuta despre acțiunile privind clima și mediul, inclusiv despre aspecte legate de energie, solidaritate și schimbul de bune practici, contribuind astfel la creșterea implicării cetățenilor în societate și, în cele din urmă, la implicarea lor activă în viața democratică a Uniunii.

În ceea ce privește numărul de proiecte conexe, au fost finanțate în total 79 de proiecte în cadrul cererii de propuneri „Implicarea și participarea cetățenilor”, cu referire directă la sprijinirea activităților relevante.

Redresarea în urma pandemiei

Pandemia de COVID-19 a pus la încercare societățile și economiile europene. De asemenea, a perturbat drepturile cetățenilor și participarea la democrație. În acest sens, abordarea efectelor pandemiei a fost recunoscută ca o prioritate a programului, specificându-se că programul va analiza „modul în care pandemia de COVID-19 a afectat dezbaterea democratică și exercitarea drepturilor fundamentale”[15]. În consecință, efectele pandemiei au devenit un aspect intrinsec al multor cereri și propuneri.

Mai multe proiecte ale componentei 3 se referă la eforturile post-COVID, printre care: COVIDemocrația în țările baltice[16]; Încurajarea participării femeilor în vremuri de

[13] Comisia Europeană, „Raportul privind cetățenia UE pentru anul 2020. Capacitarea cetățenilor și protejarea drepturilor acestora”, 2020.
[14] Direcția Generală Comunicare (Comisia Europeană) și Kantar, „Cetățenia europeană: Raport (LU: Oficiul pentru Publicații, 2023).
[15] AGENȚIA EXECUTIVĂ EUROPEANĂ PENTRU EDUCAȚIE ȘI CULTURĂ (EACEA), „Call-Fiche_cerv-2022-Citizens-Civ”, p. 7.
[16] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-

pandemie[17]; și impactul pandemiei de COVID-19 asupra diferitelor perspective democratice prin perspectiva de gen[18].

În conceperea sa, la cererea de propuneri privind înfrățirea orașelor programul include eforturile de redresare post-pandemie. Acest program promovează schimburile între cetățeni din diferite țări prin înfrățirea orașelor, oferindu-le posibilitatea de a avea experiența concretă despre diversitatea patrimoniului Uniunii; aici sunt avute în vedere și efectele pandemiei de COVID-19.

Deși provocările legate de redresarea post-pandemie sunt mai puțin prezente în conceperea programului, CEDV rămâne relevant și în acest domeniu. În mod similar, pe lângă tranziția digitală și verde și viața democratică, protejarea celor mai vulnerabile grupuri de efectele pandemiei este una dintre prioritățile programului.

Războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei

CEDV garantează că, în 2023, se acordă o atenție deosebită proiectelor care vizează abordarea consecințelor agresiunii Rusiei asupra Ucrainei în ceea ce privește protecția libertății democratice și exercitarea drepturilor fundamentale pentru toți, în special pentru persoanele aflate în situațiile cele mai vulnerabile, cum ar fi femeile și copiii.

Un aspect important ce ține de componenta 3 este că agresiunea Rusiei asupra Ucrainei și consecințele sale subliniază totodată cât de importantă este reflecția critică asupra trecutului și transmiterea memoriei generațiilor viitoare pentru a combate distorsiunile istorice și a prezerva memoria istorică europeană astfel încât să nu se mai repete greșelile trecutului.

În plus, combaterea distorsiunii istorice și încurajarea colaborării intergeneraționale reprezintă un element-cheie în programul de lucru 2023 prin sprijinirea proiectelor „care perpetuează memoria și oferă educație în legătură cu definirea experiențelor din istoria modernă a Europei. Printre acestea se numără cauzele și consecințele regimurilor autoritare și totalitare, rezistența împotriva acestor regimuri, Holocaustul și alte crime în masă, tranziția democratică și (re)edificarea instituțiilor democratice, moștenirea colonialismului, migrația transnațională și integrarea europeană”[19].

Consolidarea valorilor democratice ale UE

Potrivit raportorului, componenta 3 este adânc înrădăcinată în valorile democratice ale UE. Scopul său este de a ajuta cetățenii să își facă auzită vocea și de a îmbunătăți incluziunea și participarea democratică, în conformitate cu prioritățile politice ale Comisiei, inclusiv cu cele specificate în Raportul privind cetățenia UE din 2020 și în Planul de acțiune pentru democrația europeană.

Astfel, componenta 3 acoperă o parte semnificativă a strategiei prin promovarea implicării și

---

details/43251589/101081520/CERV.
[17] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43251589/101081080/CERV.
[18] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43251589/101080161/CERV.
[19] Ibid, p. 8.

a participării cetățenilor la viața democratică a Uniunii, a schimburilor între cetățenii din diferite state membre și a sensibilizării cu privire la istoria europeană comună. Programul prevede în acest sens dezvoltarea de activități axate pe dezbaterea viitorului Europei, pe implicarea socială a cetățenilor, pe observarea independentă a alegerilor, inclusiv monitorizarea lor de către cetățeni, precum și pe abordări și instrumente inovatoare pentru a-i ajuta pe cetățeni să își facă auzită vocea și să își împărtășească în mod public opiniile despre toate domeniile de acțiune ale UE. El sprijină valorile democratice ale UE, promovând participarea activă a cetățenilor și a societății civile la procesele democratice, acestea fiind aspecte esențiale pentru viitorul Europei și al societăților democratice. În plus, componenta 3 indică un angajament ferm de a întări identitatea și valorile europene, întrucât moștenirea istoriei europene recente este un pilon esențial al valorilor UE.

Programul de lucru 2023 menționează, de asemenea, Conferința privind viitorul Europei, o serie de dezbateri și discuții conduse de cetățeni, care s-au desfășurat în perioada aprilie 2021-mai 2022 și care au permis cetățenilor din întreaga Europă să își împărtășească ideile și să le discute în sesiunile plenare și grupuri de lucru cu Parlamentul European, Consiliul UE, Comisia Europeană, parlamentele naționale, organismele UE, partenerii sociali și societatea civilă pentru a adopta concluzii comune, contribuind astfel la conturarea viitorului nostru comun.

În concluzie, relevanța componentei 3 în acest domeniu este clară, deoarece se referă la promovarea valorilor UE prin implicarea și participarea cetățenilor, la protecția drepturilor omului și la dezvoltarea rezilienței pentru a avea o Uniune mai solidă și mai pregătită să facă față provocărilor sociale, economice și politice actuale.

Lecții învățate din implementarea timpurie

La nivel de program, se poate deduce într-o fază preliminară, că principalele obiective ale CEDV sunt încă relevante și abordează unele dintre principalele provocări ale UE. Implementarea strategiilor UE, cum ar fi cele privind schimbările climatice, digitalizarea, autonomia și altele, este abordată prin dialogul democratic promovat de CEDV. Conceput ca un program bazat pe o abordare ascendentă, CEDV are un anumit nivel de flexibilitate la nivel de implementare, iar acest aspect este pozitiv, deoarece se poate adapta și face față noilor provocări.

Obiectivul principal al componentei 3 a programului CEDV este să promoveze angajamentul democratic. Așadar, ca parte a activităților prin care poate fi atins acest obiectiv, implicarea în toate provocările identificate este relevantă – inclusiv participarea la problemele legate de tranziția verde și digitală, deoarece crește gradul de conștientizare sau implicarea publicului larg.

Analiza inițială a proiectelor din cadrul componentei 3 a CEDV mai pare să confirme că un număr semnificativ de proiecte sunt relevante pentru cele trei provocări principale identificate, și anume schimbările climatice, digitalizarea și abordarea consecințelor pandemiei de COVID-19 (pentru mai multe detalii, a se vedea secțiunea „Relevanță și coerență”).

Cercetările arată că sunt abordate și problemele naționale semnificative. Un exemplu în acest sens sunt organizațiile locale care își desfășoară activitatea în țările UE, în care spațiul

societății civile este restrâns sau obstrucționat și pentru care sprijinul acordat de CEDV este în mod deosebit important.[20]

În plus, Comisia Europeană a introdus în mod explicit în program anumite provocări foarte semnificative. În perioada de programare 2023-2024, efectele COVID-19 și cele post-pandemice au fost, de asemenea, incluse ca referință pentru program. Alte provocări, cum ar fi războiul din Ucraina, sunt abordate parțial prin cererea de propuneri referitoare la protejarea și promovarea drepturilor copilului[21] și prin cererea Daphne[22] (victimele violenței sexuale împotriva civililor în războiul din Ucraina). Însă, chestiunile legate de războiul din Ucraina ar putea, teoretic, să fie integrate în continuare prin componenta dedicată memoriei istorice, care abordează problemele legate de războaie, de efectele lor și de regimurile totalitare, precum și în activitățile privind participarea democratică, atât prin programe de înfrățire a orașelor între municipalitățile din UE și Ucraina, cât și prin sprijinirea unor proiecte comune între organizațiile societății civile din UE și din Ucraina ce reflectă activitățile programului de lucru.

Comisia a mai subliniat că există un decalaj în implementarea programului din cauză că programele CEDV au fost adoptate relativ târziu în 2021. Prin urmare, DG JUST se află încă la începutul implementării.

În concluzie, raportorul consideră că, deși s-a confruntat cu o serie de dificultăți, implementarea timpurie a programului CEDV poate fi considerată în mod prudent ca fiind eficientă.

În primul rând, programul a fost adoptat în 2021, iar majoritatea proiectelor se află încă la începutul implementării. Cererile de propuneri din cadrul programului de lucru pentru perioada 2021-2022 au fost lansate și încheiate, în timp ce cererile de propuneri din programul de lucru 2023-2024 pentru 2023 sunt în curs de desfășurare. Deși numărul cererilor a scăzut din cauza pandemiei, acesta se redresează în prezent.

Pandemia de COVID-19 a avut un impact nu numai asupra depunerii cererilor, ci și asupra implementării. Multe proiecte au avut de suferit din cauza unor probleme operaționale, inclusiv a unor probleme legate de instrumentele TIC, care au reprezentat factori de întârziere. Părțile interesate au explicat că programele au fost implementate conform programării făcute de Comisia Europeană și că s-au putut cheltui toate resursele alocate.

Programul este considerat foarte valoros pentru abordarea sa unică care acoperă aspecte societale sensibile. Orientarea sa descendentă este deosebit de apreciată, căci urmărește să antreneze organizațiile locale, permițând o bună colaborare între autorități și cetățeni. Totuși, procesul de depunere a cererilor de programe necesită o revizuire semnificativă, deoarece s-a considerat că participarea organizațiilor la scară mică este limitată. Mai precis, portalul pentru aplicații nu este ușor de utilizat și descurajează organizațiile să își depună cererile.

O altă problemă cu care se confruntă programul este lipsa unei strategii de comunicare

[20] https://ecnl.org/focus-areas/european-level-policies.
[21] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2022-child.
[22] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2023-daphne.

adecvate la nivel de program. Autoritățile naționale au menționat că este foarte dificil să se facă publicitate programului. Această dificultate este amplificată și de faptul că, până în prezent, nu toate statele membre au desemnat puncte de contact naționale.

Alte greutăți în implementarea timpurie a programului sunt legate de necesitatea unui mediu instituțional mult îmbunătățit care să ajute programul în atingerea obiectivelor cu mai mult succes. De exemplu, părțile interesate au solicitat măsuri de combatere a restrângerii spațiilor civile, dar și de revigorare a dialogului civil, promovând și mai mult dimensiunea colectivă a angajamentului civic.

PROPUNERE DE REZOLUȚIE A PARLAMENTULUI EUROPEAN

referitoare la aplicarea programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” 2021-2027 – implicarea și participarea cetățenilor
(2023/2004(INI))

Parlamentul European,

– având în vedere Regulamentul (UE) 2021/692 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 aprilie 2021 de instituire a programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1381/2013 al Parlamentului European și al Consiliului și a Regulamentului (UE) nr. 390/2014 al Consiliului[1],

– având în vedere documentul de lucru al serviciilor Comisiei din 30 mai 2018 intitulat „Evaluarea impactului care însoțește documentul: Propunere de regulament de instituire a programului „Drepturi și valori”, Propunere de regulament de instituire a programului „Justiție”, Propunere de regulament de instituire a programului „Europa creativă” [SWD(2018)0290],

– având în vedere Raportul privind cetățenia UE în 2020,

– având în vedere drepturile omului și drepturile fundamentale consacrate în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene,

– având în vedere articolul 20 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și articolul 9 din Tratatul privind Uniunea Europeană,

– având în vedere comunicarea Comisiei din 7 octombrie 2020 intitulată „O Uniune a egalității: Cadrul strategic al UE pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor (COM(2020)0620),

– având în vedere Comunicarea Comisiei din 3 decembrie 2020 privind Planul de acțiune pentru democrația europeană (COM(2020)0790),

– având în vedere comunicarea Comisiei din 2 decembrie 2020 intitulată „Strategie pentru consolidarea aplicării Cartei drepturilor fundamentale în UE” (COM(2020)0711),

– având în vedere comunicarea Comisiei din 18 septembrie 2020 intitulată „O Uniune a egalității: Planul de acțiune al UE de combatere a rasismului pentru perioada 2020-2025 (COM(2020)0565),

– având în vedere comunicarea Comisiei din 12 noiembrie 2020 intitulată „O Uniune a egalității: Strategia privind egalitatea pentru persoanele LGBTIQ 2020-2025” (COM(2020)0698),

– având în vedere comunicarea Comisiei din 5 martie 2020 intitulată „O Uniune a egalității: Strategia privind egalitatea de gen 2020-2025” (COM(2020)0152),

[1] JO L 156, 5.5.2021, p. 1.

– având în vedere comunicarea Comisiei din 5 octombrie 2021 intitulată „Strategia UE de combatere a antisemitismului și de susținere a vieții evreiești (2021-2030)” (COM(2021)0615),

– având în vedere Comunicarea Comisiei din 24 martie 2021 intitulată „Strategia UE privind drepturile copilului” (COM(2021)0142),

– având în vedere articolul 54 din Regulamentul său de procedură, precum și articolul 1 alineatul (1) litera (e) și anexa 3 din Decizia Conferinței președinților din 12 decembrie 2002 privind procedura de autorizare a rapoartelor din proprie inițiativă,

– având în vedere raportul Comisiei pentru cultură și educație (A9-0000/2023),

A. întrucât participarea activă a cetățenilor la viața politică și culturală este un drept fundamental care ar trebui să fie accesibil în mod egal tuturor; întrucât Declarația universală a drepturilor omului prevede dreptul de a participa la alegeri guvernamentale și libere, dreptul de a participa la viața culturală a comunității și dreptul la întrunire și asociere pașnică, permițând participarea deplină în societate;

B. întrucât cetățenia Uniunii le conferă cetățenilor diverse drepturi, în special dreptul de a adresa petiții Parlamentului cu privire la orice chestiune care ține de responsabilitatea UE, dreptul de a sesiza Ombudsmanul European cu privire la cazurile de administrare defectuoasă din partea oricărei instituții a UE, dreptul de a se adresa în scris oricărei instituții a UE într-una dintre limbile oficiale ale UE și de a primi un răspuns în aceeași limbă, precum și dreptul de a avea acces la documentele Parlamentului, ale Consiliului și ale Comisiei în anumite condiții;

C. întrucât provocările sistemice actuale și emergente, cum ar fi criza climatică, pandemiile globale, tranziția digitală și migrația, necesită adaptarea structurilor și a abordărilor care să permită participarea activă a cetățenilor în societate; întrucât implicarea digitală activă a cetățenilor ar trebui să ia în considerare și să abordeze decalajul digital dintre generații;

D. întrucât implicarea cetățenească trebuie înțeleasă ca fiind pe mai multe niveluri, incluzând procesele de la nivel local, regional, național, european și global; întrucât procesele actuale de globalizare și integrare europeană vor cere ca noua generație de europeni să se implice politic din ce în ce mai mult, la mai multe niveluri, pentru a trăi și lucra la nivel internațional și a face față diferențelor în viața lor de zi cu zi; întrucât societățile devin din ce în ce mai diverse, respectarea diversității culturilor și a originilor și respingerea oricărui tip de discriminare față de femei, persoane LGTBIQ sau minorități devenind din ce în ce mai importante în Europa;

E. întrucât schimbările sociopolitice observate în statele membre, de la polarizarea socială și încrederea instituțională scăzută la regresul democratic, erodarea statului de drept, naționalismul ce promovează excluderea și instrumentalizarea euroscepticismului în scopuri politice, precum și ascensiunea mișcărilor extremiste și autoritarismul, pot reprezenta o amenințare gravă la adresa democrațiilor europene și pot destabiliza UE în ansamblu; întrucât consolidarea participării active și a angajamentului cetățenilor prin educația formală, non-formală, informală și de învățare pe tot parcursul vieții poate juca un rol important în contracararea acestei tendințe;

F. întrucât apariția unei cetățenii europene a fost împiedicată de un gol emoțional și de cunoștințe și, prin urmare, ar trebui să fie însoțită și susținută ferm de un set de mecanisme care să permită participarea civică și dialogul intercultural; întrucât o mai bună înțelegere a istoriei noastre europene comune și o implicare mai puternică a cetățenilor în viața socială și politică pot avea un impact benefic asupra apariției unei identități europene care să completeze multiplele identități locale, naționale, geografice, culturale sau de altă natură ale cetățenilor;

G. întrucât implicarea civică insuficientă, cunoștințele limitate despre UE și înțelegerea redusă a valorii sale adăugate pot contribui la percepția unui deficit democratic și pot duce la euroscepticism în statele membre;

H. întrucât restrângerea spațiului civic în Uniunea Europeană și în alte țări care iau parte la program afectează participarea democratică și capacitatea organizațiilor societății civile de a acționa ca un sistem de control și echilibru în ceea ce privește statul de drept; întrucât acțiunile de sprijinire și facilitare a participării societății civile, inclusiv a organizațiilor de la nivel local care au un trecut bogat și o experiență considerabilă, sunt esențiale pentru apărarea democrației, a statului de drept și a drepturilor omului în statele membre;

Etapele inițiale ale aplicării programului „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” (2021-2027): Componenta 3 – Implicarea cetățenilor

1. este ferm convins că programul „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori” (CEDV) aduce o contribuție unică la întărirea angajamentului civic și a participării civice din perspectiva drepturilor fundamentale, combinând în mod eficace valorile, dialogul civil și cetățenia, promovând în același timp egalitatea de gen și combaterea discriminării și a violenței; este de părere că programul CEDV este esențial pentru a aborda restrângerea spațiului civic și provocările la adresa statului de drept în întreaga Europă;

2. reamintește că punerea în aplicare a programului CEDV se află încă într-un stadiu incipient, deoarece regulamentul de instituire a programului a fost adoptat abia în 2021; subliniază că, din acest motiv, doar câteva proiecte din componenta 3 au fost finalizate și există puține informații disponibile din partea beneficiarilor care să permită evaluarea corectă a rezultatelor;

3. evidențiază că programul s-a confruntat cu diverse dificultăți care au împiedicat etapele inițiale ale implementării sale, multe dintre acestea fiind factori externi, precum pandemia de COVID-19 și războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, și că acestea au perturbat și au compromis drepturile cetățenilor și participarea la democrație; constată, cu toate acestea, că punerea în aplicare a fost reluată și că acum se derulează în mod pozitiv;

4. este preocupat de faptul că utilizarea și introducerea de noi instrumente digitale pentru execuția fondurilor UE (de exemplu, instrumentul eGrants) par a fi un aspect-cheie pentru beneficiari în derularea programului; regretă că procedurile complexe au împiedicat totodată participarea organizațiilor mai mici, care nu dispun de timpul și resursele necesare pentru a trece prin procesul de depunere a cererilor; consideră că felul în care sunt concepute aceste instrumente limitează capacitatea programului de a se adapta la noile evoluții și la nevoile în schimbare; solicită eliminarea sarcinii administrative și simplificarea proceselor de depunere a cererilor, contractare și

raportare;

5. subliniază că nu este obligatoriu ca statele membre să înființeze un punct de contact național pentru programul CEDV, care să ofere consiliere imparțială, informații utile și sprijin solicitanților, părților interesate și beneficiarilor, inclusiv asistență pentru procesul de depunere a cererilor, oferind totodată timp informații ușor de înțeles despre rezultatele programului; constată totuși cu regret că doar 20 de state membre aveau puncte de contact naționale până în iunie 2023;

6. este profund îngrijorat de faptul că ratele actuale ale inflației afectează costurile de funcționare pentru beneficiarii CEDV; regretă că beneficiarii se confruntă cu dificultăți în implementarea activităților planificate, în special în ceea ce privește costurile unitare de deplasare, cazare și diurne, și ar putea fi nevoiți să reducă unele dintre activitățile planificate inițial pentru a rămâne în limitele bugetului;

Recomandări de politică pentru viitorul programului CEDV

7. invită Comisia să întărească dialogul civil astfel încât să sprijine un proces bidirecțional între instituțiile de la toate nivelurile și toate părțile interesate relevante și mai solicită ca, parte a punerii în aplicare a articolului 11 din Regulamentul (UE) 2021/692, să folosească dialogul civil drept instrument de stabilire a priorităților pentru programul de lucru pe doi ani și să promoveze mai departe dimensiunea colectivă a angajamentului civic ca dimensiune esențială a democrației și a statului de drept; reamintește, în acest sens, că ar trebui promovate acțiuni inovatoare de sprijinire a dialogului cu societatea civilă, inclusiv în vederea promovării unei culturi a parteneriatului bazat pe încredere cu beneficiarii granturilor; solicită, în special, acțiuni de consolidare a capacităților pentru a sprijini participarea largă a societății civile, mai ales prin legături cu alte scheme de finanțare furnizate prin gestiune partajată, cum ar fi instrumentul de sprijin tehnic;

7. invită statele membre care nu au desemnat încă puncte de contact naționale să facă acest lucru cât mai curând posibil; invită Comisia să continue să colaboreze cu rețeaua punctelor de contact naționale prin reuniuni, măsuri de formare și schimburi specifice, deoarece acestea au fost organizate cu succes până în prezent;

8. ia act de rezultatele introducerii diferitelor tipuri de mecanisme de reacordare a granturilor în cadrul programului CEDV, care au fost foarte încurajatoare până în prezent; solicită o analiză calitativă și cantitativă a diferitelor cereri de reacordare a granturilor, în vederea unei posibile extinderi a utilizării acestora la celelalte componente ale programului CEDV, după caz, și, în special, la componenta 3, pentru a se asigura că finanțarea UE ajunge la organizațiile societății civile de la nivel local care au un trecut bogat și o experiență considerabilă; îndeamnă Comisia să simplifice și mai mult procedurile administrative și cerințele de reacordare a granturilor, pentru a oferi organizațiilor care solicită reacordarea o mai mare flexibilitate în ceea ce privește beneficiarii sub-granturilor, cu standarde adecvate de muncă, asistență medicală și protecție socială; consideră că cerințele de cofinanțare ar putea fi revizuite în vederea adaptării normelor la situația beneficiarului, pentru a sprijini o varietate mai mare de beneficiari și domenii tematice; subliniază că finanțarea acordată prin programul CEDV în domeniul drepturilor, egalității, valorilor și angajamentului civic, pentru care alte surse de finanțare sunt foarte limitate sau lipsesc, ar trebui să acopere un procent mai mare din valoarea granturilor;

10. recunoaște că schimburile și participarea la activitățile din cadrul programului CEDV sunt esențiale pentru consolidarea capacității organizațiilor societății civile de a se implica civic și de a promova valorile Uniunii în țările din afara UE; subliniază că implicarea activă și angajamentul față de valorile europene nu încep cu acordurile de aderare și sunt rezultatul activității îndelungate a activiștilor și a organizațiilor societății civile de a promova aceste idei și de a sprijini activiștii locali din țările din afara UE; solicită, prin urmare, ca programul CEDV să acopere costurile de participare ale reprezentanților societății civile, cel puțin ale celor din țările candidate și asociate, indiferent dacă țara lor este sau nu implicată în programul CEDV; subliniază necesitatea de a aborda provocările asociate războiului din Ucraina prin încurajarea proiectelor cu partenerii ucraineni prin activități dedicate memoriei și participării democratice;

11. îndeamnă Comisia să simplifice și mai mult procedurile administrative pentru parteneriatele-cadru cu o durată de patru ani pentru granturile de funcționare, în special sub aspectul caracteristicilor specifice ale instrumentului informatic utilizat, care pare să fie mai potrivit granturilor pentru acțiuni;

°

° °

12. încredințează Președintei sarcina de a transmite prezenta rezoluție Consiliului și Comisiei.